

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ

2013. évi szakmai feladatok teljesítése

1. Az éves működés jogi-szervezeti keretei

1.1. Az MTA Könyvtár és Információs Központ megalapítása gróf Teleki József, az MTA első elnöke személyéhez fűződik, aki 1826-ban 30 000 kötetes családi könyvtárának felajánlásával vetette meg az Akadémia első tudományos intézményének alapjait. Az MTA Könyvtár és Információs Központ a tudományos ismeretek terjesztésének és a tudományos munka előmozdításának feladatát látja el, történeti szempontból is országos jelentőségű nyomtatott, elektronikus, kéziratos, levéltári és egyéb információhordozókon található anyagot gondozó nemzeti intézmény. Országos feladatkörű tudományos szakkönyvtárként gyűjteményét folyamatosan gyarapítja, tárolja, megőrzi, feltárja, és olvasóinak, illetve az érdeklődőknek rendelkezésére bocsátja. A könyvtár archívumokat kezel, gyűjti a tudományos és irodalmi kéziratokat, ősnymtatványokat (1500 előtt megjelent művek), régi és ritka könyveket (1850 előtti kiadások), valamint levéltári archiválást igénylő akadémiai ügyiratokat, tudománytörténeti dokumentumokat.

2012 januárjától két országos hatáskörű feladatot lát el, biztosítja az Elektronikus Információs szolgáltatás (EISZ) nemzeti program és a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) működését. A kutatómunkához kapcsolódó egyre növekvő információs tevékenység megjelenik az intézmény elnevezésében, 2013. január 1-től hivatalosan az MTA Könyvtár és Információs Központként működik az intézmény. Ennek szellemében az Open Access mandátumhoz kapcsolódó feladatokat is ellátja az intézmény és gyarapítja a REAL repozitórium állományát szabad hozzáférésű dokumentumokkal.

1.2. Az intézmény működését az Akadémiai Törvény (az 1994. évi XL. törvény és annak módosításáról szóló 2009. évi XX. törvény) 19. § (3) bekezdése és a kapcsolódó Alapszabály 59. § szabályozza. A szakmai feladatokat a nyilvános könyvtári ellátásról szóló 1997. évi többször módosított CXL. törvény írja elő. A munkatársakra a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény és annak végrehajtási jogszabályaiban foglalt rendelkezések vonatkoznak. Az MTA Könyvtára, mint költségvetési szerv az Áht. valamint az államháztartás működési rendjéről szóló jogszabályok hatálya alá tartozik. Módosult a szakmai továbbképzésekről szóló 1/2000 (I. 14.) sz. NKÖM rendelet, aminek értelmében az intézménynek 7 éves szakmai továbbképzési tervet kell készítenie (2014-2020), évenkénti beiskolázási tervvel, a költségeket pedig be kell tervezni a költségvetésbe, központi forrás nem biztosított a feladathoz.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöke 27/2012. (IX. 24.) határozatában elrendelte a tudományos közlemények elérhetővé tételét a nyílt hozzáférés (Open Access) normái szerint. Az MTA kutatóhálózatának kutatói - beleértve a Lendület csoportok és támogatott kutatócsoportok kutatóit, alkalmazottait - 2013 január 1. után közlésre benyújtott publikációikat szabadon elérhetővé kell tegyék, intézményi vagy tudományterületi repozitóriumban önarchiválással; vagy akár Open Access folyóiratban közölve, akár a kiadónál a szabad hozzáférés jogát megváltva az adott cikke. A 2013

előtt publikált, vagy közlésre benyújtott cikkek esetében az Open Access biztosítása ajánlott.

- 1.3. Az intézmény korábbi főigazgatója Náray-Szabó Gábor 2013. június 30-án nyugdíjba ment, az új főigazgató, Monok István 2013. július 1-től vette át az intézmény irányítását. Czeglédi Katalin gazdasági igazgató ugyancsak nyugdíjba ment, utódja Jakócs Tamás megbízott gazdasági igazgatóként látta el a feladatot 2013. október 1-től, majd 2014. január 1-től kinevezett gazdasági igazgatóként folytatja munkáját.
- 1.4. Az MTA Elnöke aláírásával hitelesítette a 2012. december 18-án kelt és a módosításokkal egységes szerkezetben kiállított Alapító Okiratot (E-725/2012.) Ez az Alapító Okirat rendelkezik a névváltoztatásról, az EISZ, az MTMT, valamint a REAL repozitórium működtetéséről. Kiemeli, hogy a könyvtár ellátja az akadémiai költségvetési szervek könyvtárainak akadémiai szakmai felügyeletét.

2. Szakmai tevékenység

2.1 Az alapító okiratban meghatározott feladatok megvalósítása:

A Könyvtár állománya a korábbi évek gyakorlata szerint vásárlás, ajándék és csere útján gyarapodott, de egyre több folyóirat érhető el elektronikus módon, nem vásárlás, hanem licenc szerződés alapján. Jelentős mértékben nőtt a külön-gyűjtemények állománya ajándékozás, hagyatékok vásárlása és digitalizálás révén. A beszerzett nyomtatott dokumentumok mellett egyre több elektronikus tartalom kerül be a könyvtár állományába. A nemzetközi csere jelentős része e-csere formájában folytatódik. Az állományvédelem és megőrzés érdekében NKA pályázati forrásból fedezzük a külön-gyűjtemények restaurálását, kötését, savtalanítását, stb. Ugyancsak az állomány megőrzését és védelmét szolgálja digitalizálási tevékenységünk egy része. Az év során két új digitális gyűjtemény készült Vámbéry Ármiról és egy török kéziratot tartalmazó mini összeállítás külső forrásból.

Az MTA Könyvtárának 2009-ben kialakított repozitóriuma, a REAL, több, mint 7000 teljes szövegű dokumentumot tartalmaz: 2470 OTKA jelentés került be a repozitóriumba 2013-ban, a doktori dolgozatok száma 92 művel, az EoD könyvek száma 13 kötettel gyarapodott. Míg olvasóink száma évről évre csökken, addig az Interneten való hozzáférésre óriási az igény. Bár az előző évek kiugróan magas számai nem növekedtek tovább, de a honlapot és a digitális gyűjteményeket együttvéve 951 307 alkalommal keresték fel. Továbbra is nagy érdeklődés kíséri a MINERVA könyvtári kisokos könyvtárhazsnálati programot, amelyet ebben az évben 4731 alkalommal kerestek fel. (2012-ben ez a szám 4677 volt.)

Az MTMT két legnagyobb adatszolgáltatási feladata az MTA Doktora pályázat és az Akadémikus jelöltek ellenőrzése, értékelése volt, amely 2013. első negyedévében fejeződött be. Az MTA Doktora pályázatok ellenőrzése 2013-tól a benyújtásnak megfelelően, folyamatosan történik.

A Levéltári iratállomány növekedése 56,88 ifm volt. Az év végére az iratállomány mennyisége elérte a 3422,17 ifm-t. Jelentősebb iratmennyiséggel a következő fondok gyarapodtak: OTKA Iroda 38,04 ifm, TMB 2,64 ifm, Bolyai Ösztöndíj 2,52 ifm, Doktori Tanács 2,04 ifm, SZIMA 1,92 ifm.

2013-ban 32 kutató kért és kapott kutatási engedélyt. A kutatók 185 alkalommal 1397 raktári egységnyi anyagot kaptak kézhez és 447 oldal másolatot készítettünk számukra, 14 esetben pedig írásban adtunk választ. Az ügyfélszolgálati statisztika a következőképpen alakult: az

MTA Titkárságának (és más hivataloknak) 130 esetben adtunk felvilágosítást vagy kerestünk elő iratot és 470 másolatot készítettünk. Munkaviszony-igazoláshoz 12 esetben kerestünk anyagot.

2.2 kiemelkedő jelentőségű programok, tevékenység:

Az MTA és Illyés Gyula örökösei közötti megállapodás révén az időközben megszűnt Illyés Gyula Archívumból a Kézirattárba került a költő könyvtára és kéziratos hagyatéka. Az év során több hagyatékot vásároltunk (Bibó hagyatéka, Arany levelek, Ruffy Péter hagyatéka) NKA támogatással.

A Keleti Gyűjtemény két új honlapjával bővült a digitális gyűjtemények sorozata. Vámbéry Ármin halálának centenáriuma alkalmából készítettük el azt a nagyszabású honlapot, amely az életrajzot és a tudományos munkásságot tárgyaló részen kívül a hagyatékából származó 60 török, arab és perzsa kéziratot teljes terjedelemben, vagy címdallal és metaadattal tett elérhetővé. A The Islamic Manuscript Association támogatásával két török kézirat restaurálási folyamatát és szövegét bemutató kis honlap készült (Hüszrev ve Sírín).

A Mindentudás Egyeteme (ME) nyomtatott és digitális anyagai elérhetőek a könyvtárban, az ME felhasználási jogával kapcsolatos adminisztráció bekerült a könyvtár feladatrendszerébe.

Az MTMT szoftver rendszer biztonságos működését a „Tükör-szerveres üzemmód” bevezetésével tovább növeltük. Mindkét szerver (elsődleges és tükör) esetében használjuk az NIIFI távoli/osztott tároló rendszerét, amelyre a napi mentések is történnek.

Tavasszal több munkatársunk is közreműködött a Tudományos Műszaki Tájékoztatás (TMT) című folyóirat Könyvtárunkat bemutató tematikus számának megírásában.

A nyár elején a Duna minden eddiginél magasabb vízállása miatt a talajvíz betörése okozott gondot raktárainkban, de a könyvvállományban nem esett kár.

2.3 A szakmai tevékenység összefoglaló adatai táblázatban

Könyvtári állomány	A tárgyévben beszerzett	Állomány 2013. december 31-én
Könyv és bekötött, tékázott folyóirat (kötet,	8301	1 558 568
Kartográfiai dokumentum (db)	0	1 141
Nyomtatott zenei dokumentum (db)	0	0
Hangdokumentum (db, tekercs)	0	72
Képdokumentum (db, tekercs)	727	33 319
Elektronikus (digitális) dokumentum (db)	841	1 852
Egyéb dokumentum (db) kézirat	56 812	796 315
Összesen: (1-7.)	66 681	2 391 267
Érték (ezer Ft)	158 424	
Állománygyarapításra fordított összeg a KIFIZETETT SZÁMLÁK alapján (ezer Ft)	90 019	

Kurrens folyóiratok			
Nyomtatott	formában	A címek (féleségek) száma összesen	2 217

		A példányok száma <i>összesen</i>		2 234
Digitális		A címek (féleségek) száma <i>összesen</i>		18 006
Könyvtárhasználat				
Használó <i>(fő)</i>	Regisztrált használó			5 630
	a <i>Regisztrált használóból</i> újonnan regisztrált			586
	Aktív használó			3 231
Használat	Használatok <i>(alkalom)</i>	Személyes (helybeni) használat összesen		51 624
		Internet az <i>Összes személyes használatból</i>		18 000
		Távhasználat	telefon, fax, e-mail	7122
		OPAC, honlap	951 307	
	Kölcsönzött dokumentum <i>(db)</i>			170 525
	Közvetlenül (helyben)használt dokumentum <i>(db)</i>			17 800
Könyvtárközi kölcsönzés	Beérkezett kérés			1670
	Adott dokumentum <i>(db)</i>	Eredetiben		624
		Másolatban	Nyomtatott formában	1
			Elektronikus	961
	Küldött kérés			912
	Kapott dokumentum <i>(db)</i>	Eredetiben		789
		Másolatban	Nyomtatott formában	17
Elektronikus			58	
A referenzs kérdések száma				3 934

Rendezvények	Rendezvények száma	Résztevők száma
	1.	2.
Kiállítások	1	2 500
Egyéb rendezvények	62	1 393
Összesen (1–2.)	63	3 893
<i>Az egyéb rendezvényekből használóképzés</i>	32	324

MTMT Portál használati statisztika

Időszak	Látogatások száma	Egyedi látogatók	Átlagos belépések száma
április	130 195	7 411	18
május	189 884	10 299	18
június	184 356	10 161	18
július	188 220	9 953	19
augusztus	200 971	8 544	24
szeptember	231 181	14 222	16
október	219 415	12 740	17
november	210 915	11 908	18
december	207 261	11 782	18

Levéltári adatok számokban:

A levéltár évi gyarapodása (2013)	A levéltár teljes állománya 2013. dec. 31-én
iratfolyóméter (ifm)	iratfolyóméter (ifm)

56,88 ifm	3422,17 ifm
-----------	-------------

Kutató	Kutatási alkalom+ ügyfélszolgálat	Kiemelt anyag (raktári egység)	Másolat (oldal)	Írásbeli tájékoztatás
32	185	1397	447	14

2.4. következő évi szakmai tervek ismertetése

A 2014. január 28-diki Elnökségi ülés megtárgyalta és elfogadta a Könyvtár stratégiai tervét, aminek két fő célkitűzése van:

- 1.) az MTA KIK az egész MTA könyvtára legyen;
- 2.) a magyar tudomány információs és tudományometriai központja.

Ehhez kapcsolódóan elkezdődtek a bibliográfiai és digitalizálási munkák. Saját állományunk digitalizálása, az interneten még nem kereshető dokumentumok elektronikus katalógusba való konvertálása kiemelt feladat, amihez az MTA pályázati forrást biztosított. E munkákat kiterjesztjük a kutatóintézeti könyvtárakra is, az ehhez szükséges előkészületek már 2013. végén megkezdődtek.

Az elektronikus tartalmak könyvtári térhódításával a pilot programként működő egyes projekteket szervesen beépítjük a könyvtár szervezeti keretei közé. Kiemelt figyelmet fordítunk dokumentum-vagyonunk és információs vagyonunk megőrzésére és gyarapítására. Feladatunk a hagyományos könyvtár és a modern információ-tár integrálása. 2014. januárjától informatikai főigazgató-helyettese is van az intézménynek. Elsősorban az eddig projektként működtetett REAL repozitórium bővítését, szervezeti és, finansziális kereteinek megteremtését biztosítjuk, alkalmassá téve a repozitóriumot az MTA elnökének open access mandátumában foglaltak teljesítésére. Készen állunk egy PhD adatbázis létrehozására és működtetésére is.

Budapest, 2014. február 28.

 dr. Téglási Ágnes
 főigazgató-helyettes

